

ПОКАРАННЯ ЗА РОЗГОЛОШЕННЯ ДАНИХ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Лупай Аліна Сергіївна

*студент другого (магістерського) рівня
Державного податкового університету
м. Ірпінь, Київська область, Україна*

Любавіна Вікторія Петрівна

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету
м. Ірпінь, Київська область, Україна*

У сучасному світі, де інформація є надзвичайно цінним ресурсом, захист конфіденційних відомостей набуває величезного значення. Особливо це стосується сфери правоохоронної діяльності, де розголошення даних оперативно-розшукових заходів та досудового розслідування може завдати непоправної шкоди як окремим кримінальним провадженням, так і безпеці держави в цілому. Саме тому встановлення відповідальності за такі дії є актуальним і необхідним.

Актуальність даної теми полягає в тому, що встановлення суворої відповідальності за розголошення даних оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування є важливим кроком для забезпечення ефективного функціонування правоохоронної системи, захисту учасників кримінального провадження та збереження довіри громадськості. Така відповідальність має стати стримуючим фактором для потенційних порушників та гарантувати захист конфіденційної інформації в інтересах правосуддя та безпеки держави.

Деякі поняття і терміни досі викликають суперечки серед науковців, більшість фахівців визнають високу ефективність покарання за розголошення певних даних, тому дана тема є популярною, зокрема і серед таких дослідників, як: Н. С. Топчій, Б. О. Чупринський, О. В. Крикунов, А. В. Круть, В. В. Павловський, С. В. Албул, А. В. Баб'як, М. А. Погорецький, М. В. В. Шендрик та інші.

Наприклад, на думку Н. С. Топчій, недостатньо одного аспекту – наявності нормативно-правових приписів та формулювання правових заборон, адже цей аспект є лише частиною дієвого механізму. Без наявності правової свідомості, юридичної відповідальності (в тому числі

прецедентів такої відповідальності), правової обізнаності та наявності рішення про заборону розголошення відомостей досудового розслідування не може бути гарантовано безпеку закритих відомостей такого розслідування [2].

Так, кримінальний кодекс України встановлює кримінальну відповідальність за розголошення даних оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування. Це обумовлено необхідністю захисту таємниці слідства, забезпечення об'єктивності розслідування та попередження можливого тиску на учасників кримінального провадження.

Законодавство передбачає різні види відповідальності залежно від тяжкості наслідків розголошення та статусу особи, яка вчинила правопорушення. Це може бути як адміністративна відповідальність, так і кримінальне покарання у вигляді штрафу, обмеження волі чи позбавлення волі. Особливо суворо караються дії, що спричинили тяжкі наслідки або вчинені з корисливих мотивів.

Так, відповідно до частини першої статті 387 Кримінального кодексу України, розголошення без письмового дозволу прокурора, слідчого або особи, яка проводила оперативно-розшукову діяльність, даних оперативно-розшукової діяльності або досудового розслідування особою, попередженою в установленому законом порядку про обов'язок не розголошувати такі дані, – карається штрафом від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років [1].

Розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування, вчинене суддею, прокурором, слідчим, дізнавачем, працівником оперативно-розшукового органу незалежно від того, чи приймала ця особа безпосередню участь в оперативно-розшуковій діяльності, досудовому розслідуванні, – карається штрафом від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років [1].

У сучасних умовах проблема збереження таємниці слідства набуває нового значення через розвиток інформаційних технологій та соціальних мереж. Швидкість поширення інформації в інтернеті може призвести до незворотних наслідків для розслідування. Тому система покарань має враховувати нові способи розголошення інформації та забезпечувати адекватне реагування на такі порушення.

Важливим елементом протидії розголошенню даних є не лише покарання, але й профілактика таких правопорушень. Це включає підвищення правової культури працівників правоохоронних органів,

вдосконалення системи захисту інформації, чітке регламентування порядку доступу до матеріалів справи.

Ефективність покарання за розголошення даних залежить також від якості розслідування таких правопорушень та невідворотності відповідальності. Важливо забезпечити своєчасне виявлення фактів розголошення та притягнення винних до відповідальності, незалежно від їх статусу чи посади.

Особливої уваги потребує питання балансу між необхідністю збереження таємниці слідства та правом суспільства на інформацію. У резонансних справах часто виникає суспільний запит на отримання інформації про хід розслідування. Однак це не може виправдовувати порушення закону та розголошення даних, які можуть зашкодити слідству [3].

Таким чином, система покарань за розголошення даних оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування є важливим елементом забезпечення ефективності правосуддя та захисту прав учасників кримінального провадження. Вона потребує постійного вдосконалення з урахуванням нових викликів та загроз, але при цьому має залишатися справедливою та пропорційною тяжкості вчинених правопорушень.

Література:

1. Кримінальний Кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. (Редакція від 28.03.2021, підстава – 124-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Топчій, Н. С. Окремі аспекти забезпечення нерозголошення відомостей досудового розслідування. Редакційна колегія, 2023. С. 287.
3. Василичук В.І. Проблеми забезпечення таємниці досудового розслідування. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2021. № 1. С. 83.